

De ruïnehagedis (*Podarcis sicula*), verzorgen en kweken

J.M.B.M.
Bruekers
Jan van Galen-
straat 21
5463 HA Veghel

Illustraties van
de auteur.

INLEIDING

Deze temperamentvolle hagedis wordt reeds jaren in terraria gehouden. De wijze van verzorging zoals die in dit artikel wordt beschreven is niet per se de best mogelijke. Voor diegene die deze soort wil gaan houden of kweken kan dit artikel wel een handleiding zijn.

ALGEMEEN

Het verspreidingsgebied van de ruïnehagedis ligt voornamelijk in Zuidoost-Europa. Er zijn ook populaties bekend in Frankrijk, Spanje, Libië, Tunesië en zelfs in de Verenigde Staten. (ARNOLD et al., 1978; BEHLER & KING, 1985). Van deze hagedis zijn thans tientallen ondersoorten bekend (91, zie BÖHME, 1986). De tekening en de kleur zijn variabel. De rug is meestal groen en kan een gevlekte of netvormige tekening hebben. Dieren met een egaal groene rug komen ook voor. Uit eigen waarnemingen in Joegoslavië blijkt dat deze variatie van kleuren ook binnen één populatie kan voorkomen. Er bestaat ook een variëteit met een donkerblauwe kleur. De lengte is afhankelijk van de ondersoort maar gemiddeld zo'n 20 cm. Het geslachtsonderscheid bij de volwassen dieren is vrij duidelijk. De mannetjes zijn forser gebouwd en hebben een grote, brede kop. Bij de vrouwtjes is de kop kleiner en zijn de femoraalporiën minder duidelijk ontwikkeld dan bij de mannetjes.

TERRARIUM

De dieren zijn gehuisvest in een houten terrarium (l×b×h: 60×50×90 cm), waarvan de voorzijde en de deksel van glas zijn. De zijwanden zijn met kurk bekleed. Aan de achterwand zijn steenstrips bevestigd. Het bodemoppervlak is deels met kleikorrels en deels met potgrond bedekt. Er zijn wat planten gepoot, van bakstenen is een stapelmuurtje gemaakt en wat druivestronken bieden aanvullende klimgelegenheid. Voor de verlichting zorgen een 18W TL en een 60W spotlamp. De spotlamp zorgt tevens voor de verwarming. De temperatuur wordt met een thermostaat geregeld en is, afhankelijk van het seizoen, 30°C in de zomer en 10°C in de winter (de verwarming is dan uitgeschakeld).

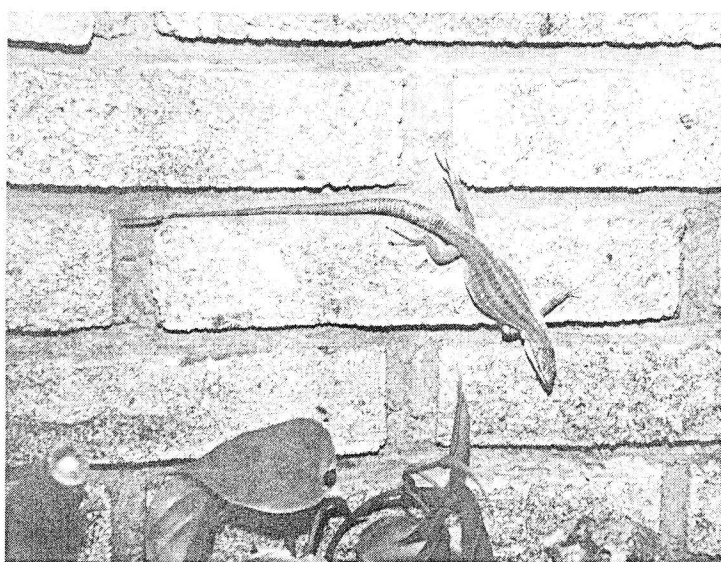
VOEDSEL

Het voedselpakket is zeer gevarieerd en bestaat uit allerlei levende insecten zoals sprinkhanen, krekels en meelwormen. 's Zomers krijgen de dieren weideplankton voorgeschoteld. De voedseldieren worden geregeld met Gistocal bestrooid.

In het drinkwater worden steeds enkele druppels AD3 gedaan (Dohyfral). Soms nemen de hagedissen ook stukjes mandarijn en druif aan.

GEDRAG

Wil men meer dieren samenhouden dan lijkt het mij raadzaam, gezien

Podarcis sicula,
vrouwtje.

mijn ervaringen, om één mannetje te combineren met enkele vrouwtjes. Mannetjes kunnen vooral in de paartijd zeer onverdraagzaam zijn. Ze vormen een territorium waarbinnen geen andere mannetjes worden geduld. In gezelschapsterraria kan *Podarcis sicula* problemen opleveren. Het is dan niet ondenkbaar dat er slachtoffers vallen onder de medebewoners. NERING-BÖGEL & MUDDE (1984) vermelden in hun artikel dat zij door toedoen van een *sicula*-man een blauwkeelkielhagedis (*Algyroides nigropunctatus*) hadden verloren. Andere soorten, zoals gekko's (*Tarentola mauritanica*), worden wel met rust gelaten. Een belangrijk aspect bij het combineren met andere soorten hagedissen is waarschijnlijk ook de grootte van het terrarium.

Ook vrouwtjes kunnen zich agressief gedragen. Vooral in de periode net voor en net na het leggen van eieren.

WINTERRUST

Om de kans op nakweek te vergroten ondergaan de hagedissen een winterrust. Ter inleiding van die periode wordt in de herfst de daglengte in etappes verkort. Tegelijkertijd wordt de

temperatuur verlaagd.

In november brandt het licht zeven uur per dag terwijl de temperatuur ongeveer 17°C is (onder de lamp 25°C).

Twee weken voor de geplande rustperiode stop ik met voeren, zodat de dieren de winterrust ingaan met een leeg darmkanaal. Als de dieren geen voedsel meer krijgen, daalt de temperatuur dagelijks en na een week wordt de verwarming geheel uitgeschakeld.

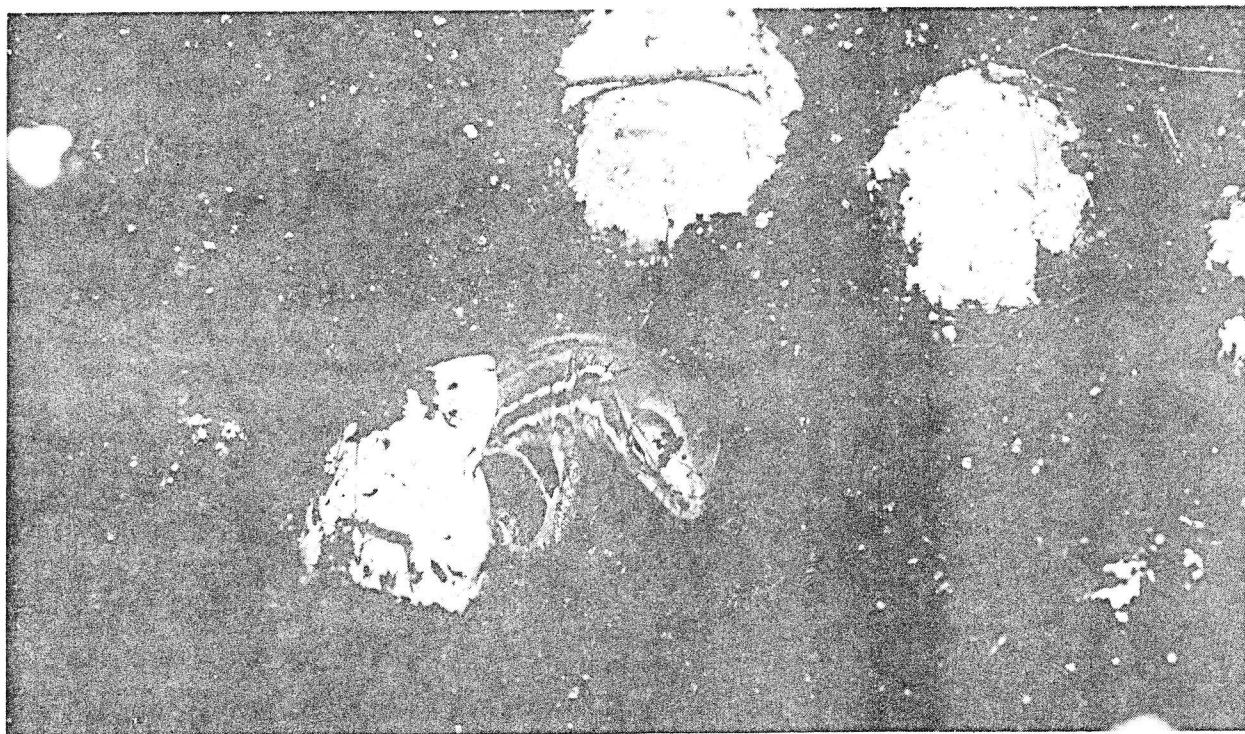
Alleen de TL-verlichting brandt dan nog. Voordat de verlichting wordt uitgeschakeld, krijgen de hagedissen nog een week de mogelijkheid om een slaapplek te zoeken.

Om het terrarium te verduisteren dek ik de ruiten met kranten af. De planten worden verwijderd. Het is raadzaam om voor de rustperiode het terrarium te verschoneren, dit om te voorkomen dat uitwerpselen en voedselresten gaan rotten. Waarschijnlijk is het ook mogelijk de dieren onder te brengen in een gereedstaande bak die is gevuld met eike- of beukeblad. Deze bak kan dan in een koele ruimte geplaatst worden. Na zes tot acht weken wordt de genoemde procedure in omgekeerde volgorde uitgevoerd.

Deze manier van overwinteren leverde bij mij tot op heden nog geen slachtoffers op. Een belangrijke factor bij een succesvolle overwintering lijkt mij ook de conditie van de dieren.

VOORTPLANTING

Spoedig na het ontwaken gaan de dieren eten. Als de lichtduur toeneemt en de temperatuur stijgt beginnen de dieren seksueel actief te worden. Het mannetje toont duidelijk interesse voor de vrouwtjes. Dit uit zich in achtervolgingen of imponeergedrag wanneer een vrouwtje nadert. Daarbij gaat het mannetje hoog op de voorpoten staan en drukt zijn keelhuid omlaag waardoor de omvang van de kop groter

P. sicula
bij het verlaten
van het ei.

wordt. De vrouwtjes beantwoorden dit gedrag met kopschudden of met trappelende bewegingen van de voorpoten. Spoedig volgen dan de paringen.

Achtervolgingen en staartbijten vormen vaak de inleiding van de paring. Om het vrouwtje in een gunstige houding te manoeuvreren grijpt het mannetje het vrouwtje in de staartbasis of in de nek. Vervolgens probeert hij zijn cloaca tegen die van het vrouwtje te schuiven waarna de paring volgt. Die duurt meestal enkele minuten.

Vrij snel na de paring neemt het vrouwtje in omvang toe. In deze periode is ze erg hongerig. Er wordt nu rijkelijk gevoerd. Kalk en vitaminen moeten in voldoende mate ter beschikking staan om de grote behoefte hieraan voor de eiproductie te dekken.

Toegenomen activiteit en graafpogingen zijn aanwijzingen dat het vrouwtje op zoek is naar een legplaats. De eieren kunnen op verschillende plaatsen worden afgezet. Zowel in het potgrondgedeelte als in de bloempotten. In een

terrarium zonder geschikte legplaatsen moet tijdig voor legmogelijkheden worden gezorgd. Bijvoorbeeld in de vorm van ingegraven diepvriesbakjes gevuld met potgrond.

Een legsel kan uit twee tot tien eieren bestaan. Elk voortplantingsseizoen produceren de vrouwtjes maximaal drie legfels. De paartijd kan twee tot drie maanden duren.

UITBROEDEN

Aan de ingevallen flanken van de vrouwtjes kan men zien dat er eieren gelegd zijn. De eieren moeten dan snel opgespoord worden om beschadigingen te voorkomen. De bovenzijde wordt met een potlood gemerkt waarna de eitjes in een broedstoof worden geplaatst.

Als de eieren al enkele dagen hebben gelegen plaats ik ze in de stoof zoals ze in het terrarium lagen. Volgens mij bestaat anders de kans dat het embryo sterft.

De broedstoof is gebouwd naar een

idee van KÄSTLE (ongedateerd) en bestaat uit twee bakken. In de grootste bak zijn aan de onderzijde lampen (100W) voor de verwarming bevestigd. Daarop is een kleinere, waterdichte bak geplaatst. De kleine bak is gevuld met kleikorrels die met water verzadigd zijn. Dagelijks vul ik water bij. Op de korrels ligt potgrond waarin de eieren liggen. Men kan ook aquariumfilterwatten als substraat gebruiken. Om het verlies van warmte en vocht te beperken is de grootste bak met een plastic kap afgesloten. Gaatjes in de zijkanten en de deksel zorgen voor voldoende luchttoevoer. Een thermostaat (uit een oude wasmachine) houdt de temperatuur op 30°C. De jongen komen na ongeveer vierendertig dagen uit. Als de verwarming 's nachts wordt uitgeschakeld duurt de broedperiode langer.

OPKWEKEN VAN DE JONGEN

Als de jongen net uitgekomen zijn plaats ik ze in een verwarmd terrarium. Zij zijn dan ongeveer 5 cm lang. Het voedsel bestaat uit kleine meelwormen en krekels. De jongen krijgen dezelfde vitamines als de ouders, om misvormingen te voorkomen. Zo gauw

het weer het toelaat verblijven de diertjes in een buitenterrarium. Van deze bak kan de deksel worden verwijderd zodat de jongen aan direct zonlicht blootgesteld worden. Een gazende deksel verhindert dieren zoals merels, eksters en katten de toegang.

SLOTOPMERKINGEN

Ondanks de wat negatieve opmerkingen over de agressie vind ik de ruïnehagedis een boeiende en dankbare hagedis. Bovendien, men kan met *Podarcis sicula* goed kweken. Op de boven beschreven manier kreeg ik in 1983 24 jongen, 33 in 1984, 28 in 1985 en 13 in 1986.

Mogelijk zijn ook andere, uit gematigde streken afkomstige hagedissen onder dezelfde omstandigheden te kweken. In elk geval is het mij gelukt om op deze manier met smaragdhagedissen (*Lacerta viridis*) en Algerijnse zandlopers (*Psammotriton algerius*) te kweken.

BREEDING *PODARCIS SICULA*

The author keeps *Podarcis sicula* in a terrarium measuring 60×50×90 cm (L×W×H). The animals are fed with living insects. The males can be very aggressive occasionally. After a hibernation of eight weeks the animals start mating. The females produce one to three clutches of three to ten eggs. After some 34 days the young hatch.

LITERATUUR

- ARNOLD, E.N., J.A. BURTON & P.W. OVENDEN, 1978. Elseviers Reptielen en Amfibieëngids. Elsevier, Amsterdam.
 BEHLER, J.L. & W.F. KING, 1985. The Audubon Society Field Guide to North American Reptiles and Amphibians. Knopf, New York.
 BÖHME, W., 1986. Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Band 2 (II), Echsen III (*Podarcis*).
 KÄSTLE, W. (ongedateerd). Hagedissen in het terrarium. Thieme, Zutphen.
 NERING-BÖGEL, T. & P. MUDDÉ, 1984. Terrariumervaringen met de blauwkeelkiefhagedis (*Algyroides nigropunctatus*). *Lacerta* 42 (10-11) : 201-206.

P. sicula,
mannetje uit
Joegoslavië.

